

นิทานพื้นบ้าน

วิมล คำศรี

ปธิตนาของสามหญิง

๑. เนื้อเรื่อง

ในกาลครั้งหนึ่ง มีชายสามคนอายุอานามก็ย่าง ๒๕-๒๖ ปี เข้าไปแล้ว ชายทั้งสามก็เป็นเพื่อนรักเพื่อนเกลอกันมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย เพราะทุกคนต่างก็อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ทั้งสามชายก็ค่อนข้างจะเป็นคนโง่

ต่อมาชายทั้งสามก็คิดจะหาภรรยาขึ้นมา แต่.....ทว่าบรรดาหญิงสาวในหมู่บ้านนั้นต่างก็หนีหน้าไม่เล่นด้วยกับมัน เพราะรังเกียจความโง่เขลาของมัน ชายทั้งสามจึงได้เดินทางออกจากบ้านไปเพื่อเสาะหาหญิงที่ถูกใจมาไว้เป็นภรรยาของตน

ในขณะที่เดียวกันนั้นก็ยังมีหญิงชาวเมืองสามคน ได้เดินทางออกจากเมืองแสวงหาชายที่นางชอบ เพื่อเอามาเป็นสามีของนางเช่นกัน หญิงสาวเหล่านั้นต่างก็เป็นคนเฉลียวฉลาด แต่ทั้งสามชอบความเป็นอิสระ จึง

อยากหาคู่ครองด้วยตัวเอง และต่างก็มีความคิดเหมือนๆ กันคือ ชายในฝันของนางนั้นจะเป็นใครก็ได้ทั้งสิ้น แต่ขอให้สติปัญญาเป็นเลิศเท่านั้น นางจึงจะตกลงปลงใจด้วย

สามชายสามหญิงก็ได้เดินทางมาพบกันเข้า ต่างฝ่ายต่างก็ได้ตามความกันจึงได้รู้จักประสงคที่เหมือนกันของกันและกัน ชายทั้งสามจึงว่า "ถ้าอย่างนั้นก็ดีแล้ว เราทั้งสองฝ่ายควรมาจับคู่เป็นสามีภรรยา กันเสียก็หมดเรื่องไม่ต้องเที่ยวหากันให้ยากต่อไปอีกแล้ว" แต่หญิงทั้งสามก็ยังไม่แน่ใจว่า "ชายสามคนที่เสนอตัวมาเป็นสามีของพวกตนนั้นจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกันเพียงไหน" จึงได้คิดกันเพื่อหาอุบายทดสอบสติปัญญาของทั้งสามชายเสียก่อน หญิงทั้งสามจึงยังไม่รับคำว่าจะตกลงตามข้อเสนอชายเหล่านั้นหรือไม่แต่อย่างใด ชายทั้งสามจึงได้ถามฝ่ายหญิงขึ้นว่า "นางมีบ้านเรือนอยู่ที่ไหน ถ้าพวกมันแต่ละคนจะไปหาในคืนนี้ได้หรือไม่" หญิงคนแรกจึงตอบว่า "ไปเกิด...มันไม่รังเกียจอะไรเลย แต่ต้องไปให้ถูกบ้านก็แล้วกันนะ" ชายคนที่หนึ่งจึงถามขึ้นอีกว่า "...แล้วบ้านของน้องอยู่ที่ไหนล่ะ" หญิงคนนั้นจึงตอบว่า "...บ้านของฉันอยู่ที่นี้ ขณะที่พูดว่าอยู่ที่นี้ นางก็ได้ดึงผมลงมามีปิดหน้าไว้" ชายคนต่อมาจึงได้ถามหญิงคนที่สองไปว่า "บ้านของน้องจะอยู่ตรงไหน บอกพี่ให้รู้บ้างเกิดนะน้องนะ" หญิงคนที่สองก็

ตอบออกมาว่า "บ้านฉันอยู่ตรง...นี่พร้อมกับชีไปที่นมของนาง" ชายคนที่สามก็ได้ถามหญิงคนต่อมาด้วยว่า "แล้วบ้านน้องจะอยู่ที่ไหน บอกมาเถอะแล้วพี่จะไปหาคืนนี้เสียเลย" หญิงคนที่สามจึงบอกว่า "บ้านของฉันอยู่...หลังตลาดจอยแจยังไงล่ะ" เมื่อต่างฝ่ายต่างนัดหมายกันแล้วทั้งสองฝ่ายก็ได้แยกทางกันไป ครั้นถึงเวลาค่ำมืดลง ชายทั้งสามก็ได้แยกย้ายกันไปหาบ้านของหญิงที่ตนหมายปองทันที ทั้งสามชายได้เที่ยวหาบ้านของหญิงเหล่านั้นกันจนอ่อนใจก็ไม่พบต่างก็เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้ากันไปตามๆ กัน และด้วยความเชื่อชาของมันทั้งสาม จึงได้เดินหลงเข้าไปถึงเขตพระราชฐาน มันทั้งสามได้พบกับทหารเฝ้าประตูพระราชวังผู้หนึ่งเข้าทหาร ผู้นั้นจึงถามทั้งสามว่า "ไปไหนกันมา" และบอกให้มันทราบว่าเป็นเขตพระราชฐานใครล่องล้ำเข้าไปไม่ได้" ชายทั้งสามจึงได้เล่าความเป็นมาของมันให้ฟังว่าได้นัดหมายกับผู้หญิงเอาไว้ แต่ก็หาบ้านของนางไม่พบ" ชายคนแรกได้ถามทหารรักษาประตูขึ้นว่า "ท่านรู้จักบ้านที่มีผมปิดหน้า...อย่างนี้บ้างไหม" พร้อมกับทำท่าทางประกอบคำถาม

ของมันไปด้วยทหารผู้นั้นจึงตอบว่า "...อีกบ้านที่อยู่หลังต้นไทรนะซี เพราะผมที่สยายย่อนลงมาปิดหน้านั้นก็คือรากไทรยังงไรละสหาย" ต่อมาชายคนที่สองจึงได้ถามขึ้นบ้างว่า "...แล้วบ้านที่อยู่ตรงนมนางนั้นละ มันอยู่ตรงไหนกัน" โดยมันทำท่าทางประกอบไปด้วยทหารจึงกล่าวว่า "ก็บ้านที่ปลูกผักทองไว้หน้าบ้านยังง

ละ" จนถึงชายคนที่สามมันได้ถามว่า "บ้านหลังตลาดจอแจอีกละ มันอยู่ที่ไหนกัน อันได้เที่ยวหาและถามผู้คนมาเกือบหมดทั้งเมืองนี้อยู่แล้ว ก็ไม่มีใครรู้จักตลาดจอแจที่ว่ากันแม้แต่สักคนเดียว" ทหารรักษาประตูพระราชวังจึงตอบ ออกไปว่า "ก็ไ้บ้านที่หลังกอไผ่ที่มีนกกระจาบทำรังอยู่กันมากมายนั่นเองแหละเพื่อน"

ชายทั้งสามจึงได้พากันไปหาบ้านที่ทหารบอกให้ จึงได้พบกับหญิงสาวที่มันได้นัดหมายไว้ทั้งสามคน หญิงเหล่านั้นจึงได้ถามมันทั้งสามว่า "พวกพี่แกปริศนาของเราได้เองหรือใครบอกให้" ด้วยความซื่อของชายทั้งสาม มันจึงได้บอกไปตามความจริงว่า "ก่อนหน้าจะมาถึงบ้านของน้องทั้งสาม พวกพี่ได้เดินหาบ้านของน้องตั้งแต่หัวค่ำจนเย็นสว่าง กระทั่งเดินหลงไปถึงเขตพระราชวัง พบทหารเฝ้าประตูพระราชวังผู้หนึ่ง เมื่อพี่แต่ละคนถามมันตามปริศนาของน้องที่บอกกับพี่ไว้ มันก็ช่วยแก้ปริศนาให้ เพราะมันช่วยแท้ๆ พวกพี่จึงได้มาพบกับน้องๆ ยังไงล่ะ"

หญิงสาวทั้งสาม จึงขอให้ชายเฒ่าเหล่านั้นพาพวกตนไปพบกับทหารคนนั้น แล้วแต่มาจนถึงอยู่กินเป็นสามภรรยาด้วยกันทั้งสามสาว ด้วยเหตุที่ทหารรักษาประตูพระราชวังเป็นผู้แก้ปริศนาของนางทั้งสามได้ หญิงสาวเหล่านั้นจึงยินดีที่ได้เป็นภรรยาของทหารผู้นั้นกันทั้งสามคน^๑

๒. การศึกษาวิเคราะห์

๒.๑ ประเภทของนิทาน

อาจารย์วิเชียร ณ นคร ผู้ศึกษานิทานพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดนิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" เป็นนิทานปริศนา^๒

หลักวิชาคติชนวิทยา และวรรณกรรมท้องถิ่นได้ให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง "นิทานปริศนา" ไว้ดังนี้

^๑ ผู้เล่า : นายเพชร จิตรจ้านง

^๒ หมู่ที่ ๑ ต.ตำใหญ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

^๓ วิเชียร ณ นคร

การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช หน้า ๘๒

นิทานปริศนา (Riddle Tale) หมายถึง นิทานที่มีเนื้อเรื่องหรือถ้อยคำผูกขึ้นเป็นเงื่อนงำให้แก้ ให้ทาย หรือให้คิด เพื่อให้ผู้ฟังได้ร่วมแสดงความรู้ความเห็นต่อนิทานที่ได้ฟังหรืออ่าน

คำถามหรือปริศนาของนิทานประเภทนี้ อาจจะถูกถามตอนท้ายของเรื่อง หรืออยู่ตอนกลางของเรื่องก็ได้ ยิ่งกว่านั้น บางเรื่องก็มีการตั้งปริศนาถามเป็นช่วงๆ ตรงจุดสำคัญของเนื้อเรื่องก็ได้

นิทานปริศนาที่พบมากในประเทศไทย คือ นิทานปริศนาธรรม นิทานประเภทนี้เป็นเรื่องเดียวกับนิทานที่มุ่งแสดงปัญญาในการแก้ปริศนาธรรมของพระโพธิสัตว์ในนิทานชาดก

นิทานปริศนาอีกอย่างหนึ่ง คือ นิทานปริศนาการเลือกบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นคู่ครอง เนื้อหามักจะเล่าถึงการปรนนิบัติช่วยเหลือหรือจัดทำกรไถการหนึ่งต่อสตรีหรือบุรุษ ท้ายเรื่องมักตั้งปริศนาถามว่า จากการปรนนิบัติช่วยเหลือดังกล่าวนี้ ใครควรเป็นผู้ที่ได้ผลตอบแทน หรือได้เป็นคู่ครองของสตรีหรือบุรุษนั้น

นิทานปริศนาในตะวันตก ได้แก่ เรื่อง คิงส์โอดิปัส ของตะวันออก ได้แก่ เรื่องเวตาลปัญจวิสติ (อันเป็นต้นตำรับของเรื่องนิทานเวตาล) ของไทย ได้แก่ เรื่องสงกรานต์ และเรื่องรูปวาดที่มีปัญหา เป็นต้น

นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" มีเงื่อนงำให้คิดอยู่หลายประการกล่าวคือ สามหญิงได้ทำปริศนาเรื่องบ้านที่พวกตนอยู่อาศัย เพื่อจะได้ทดสอบสติปัญญาสามชาย เป็นลำดับ ดังนี้

หญิงคนแรก บอกชายว่า บ้านของฉันอยู่ที่นี้ แล้วทำปริศนาคือ "นางตั้งผมลงมาปิดหน้าไว้"

หญิงคนที่สอง บอกชายว่า บ้านฉันอยู่ตรงนี้ แล้วทำปริศนาคือ "นางขึ้นไปบนของนาง"

หญิงคนที่สาม บอกชายเป็นปริศนาว่า บ้านฉันอยู่หลังตลาดจอแจ

ด้วยเหตุที่ชายทั้งสามใจเขลาเบาปัญญา จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ปริศนาจึงคงเป็นปริศนาต่อไป ผู้อ่านหรือผู้ฟังก็คิดตามกันต่อไปว่า ชายทั้งสามจะหาบ้านของนางทั้งสามให้พบได้อย่างไร

ปมปริศนาได้คลี่คลาย เมื่อทหารผู้เฝ้าประตูวัง ได้เฉลยให้ชายทั้งสามดังนี้

หญิงคนแรก มีบ้านอยู่หลังต้นไทร (แก้จากปริศนาที่นางตั้งผมลงมาปิดหน้าไว้)

หญิงคนที่สอง หน้าบ้านปลูกผักทองไว้ (แก้จากปริศนาที่นางชี้ที่นมของนาง)

หญิงคนที่สาม มีบ้านอยู่หลังกอไผ่ ที่มีนกกระจาบทำรังอยู่เป็นจำนวนมาก (แก้จากปริศนาที่นางบอกว่า มีบ้านอยู่หลังตลาดจอบแฉ)

ด้วยภูมิปัญญาของทหารทำให้ชายหนุ่ม และหญิงสาวทั้งสามคู่ได้พบกันตามที่หวัง แต่ปัญหาที่ชวนให้คิดและติดตามมีอยู่ว่า เมื่อหนุ่มสาวได้พบกันแล้ว จะได้เป็นสามี-ภรรยาหรือไม่ เพราะชายหนุ่มเหล่านั้นล้วนใจเขลาเบาปัญญาไม่สามารถจะแก้ปริศนาของหญิงสาวได้

ปริศนาหัวใจของผู้อ่านและผู้ฟังได้คลี่คลายในตอนท้ายของเรื่องเมื่อ นิทานเรื่อง ปริศนาของสามหญิง จบลงด้วย สามหญิง ขอให้สามชายผู้ใจเขลาเบาปัญญาพาไปพบทหารผู้ชาญฉลาด และสามหญิงก็ยินยอมพร้อมใจกันเป็นภรรยาของทหารผู้ชาญฉลาดนั้น

นิทาน "เรื่องปริศนาของสามหญิง" จึงควรจัดเป็น "นิทานปริศนา" อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับหลักวิชา ที่ว่า "นิทานปริศนา เป็นนิทานที่มีเนื้อเรื่องหรือถ้อยคำ ผูกขึ้นเป็นเงื่อนงำ ให้แก้ ให้ทาย หรือให้คิด เพื่อให้ผู้ฟังได้ร่วมแสดงความรู้ ความเห็น ต่อนิทานที่ได้ฟังหรืออ่าน"

๒.๒ คุณค่าของนิทาน

โดยภาพรวมของนิทานพื้นบ้าน มีคุณค่า ๕ ประการคือ

๒.๒.๑ คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ หมายถึง คุณค่าในแง่ให้ความสนุกเพลิดเพลินต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน เพราะนิทานเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครแสดงประวัติความเป็นมา แสดงพฤติกรรม หรือ การแสดงออกของตัวละครสามารถสร้างความสนุกสนาน และแฝงความรู้ และคติเตือนใจให้แก่ผู้ฟังได้ การฟังนิทานจึงได้รับความสำเร็จอารมณ์วิธีหนึ่ง

๒.๒.๒ คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ หมายถึง คุณค่าในแง่การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มพวก เพราะการฟังนิทานมักฟังกันในหมู่เครือญาติ เพื่อนฝูง หรือในหมู่บ้าน การฟังร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความสนิทมักคุ้น ความรักและความเข้าใจกันมากขึ้น

๒.๒.๓ คุณค่าทางปัญญา หมายถึง คุณค่าในแง่สร้างความฉลาดรอบรู้ และเสริมสร้างสติปัญญาแก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับการได้ฟังความคิด และภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งได้กลั่นกรองและทดสอบมาจากสังคมรุ่นต่างๆ มามากแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความมีภูมิปัญญาแก่ตัวผู้ฟังได้มาก ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้เรื่องศัพท์สำนวนภาษาควบคู่กันไปด้วย

๒.๒.๔ คุณค่าทางสังคมประยุกต์ หมายถึง คุณค่าในแง่การปลูกฝังและถ่ายทอดความคิดและความเชื่อของสังคมไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม สังคมมนุษย์มีวัฒนธรรมในการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์หลายวิธีการ เล่านิทานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการนี้

๒.๒.๕ คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าในแง่สะท้อนภาพสังคมแก่ผู้ฟัง ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา นิทานเป็นมรดกทางปัญญาของผู้คนในสังคมหนึ่งๆ เมื่อผูกนิทานขึ้นจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเอาความคิดและค่านิยมในยุคสมัยนั้นๆ เข้ามา การศึกษานิทานจึงเท่ากับเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนไปในตัว

นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" ในฐานะที่เป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่ง จึงย่อมจะมีคุณค่าตามกรอบทั้ง ๕ ประการดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ตาม นิทานเรื่อง "ปริศนาของสาม

หญิง" ได้บันทึกและถ่ายทอดวิถีชีวิต และสะท้อนภาพสังคมไทยไว้ส่วนหนึ่ง ในที่นี้ขอนำมาพิจารณาบางลักษณะโดยสังเขป ดังเช่น

๑. เรื่องวัยของชายที่ควรมีคู่ครอง

ในสังคมพุทธศาสนา บรรดาพุทธศาสนิกชนนิยมให้บุตรหลานของตนได้ บวชเรียน หรือ บรรพชาอุปสมบทก่อนมีคู่ครอง หรือเรียกเป็นสำนวนว่า "บวชก่อนเบียด" ชายไทยที่ได้บวชเรียนแล้ว ถือว่าเป็น "คนสุก" นอกจากตนเองจะได้ osiąงษ์แล้ว บรรดา วงศาคณาญาติ โดยเฉพาะบิดามารดาที่ได้ "เกาะชายผ้าเหลือง" ก็จะได้อันสงฆ์ไปด้วยวัยของชายไทยที่ควรแก่การมีคู่ครอง จึงเป็นวัยที่ผ่านเลยการบวชเรียนไปแล้ว คือ วัยเลย ๒๐ ปีไปแล้ว

ในนิทานเรื่องนี้ ได้สะท้อนภาพชีวิตเรื่อง วัยที่ควรมีคู่ครองไว้อย่างชัดเจนว่า "ชายสามคนมีอายุ อานามก็ย่างเข้า ๒๕-๒๖ ปี เข้าไปแล้ว.....ก็คิดจะหาภรรยาขึ้นมา...."

๒. เรื่องเพื่อนรักเพื่อนเกลอ

ภาพชีวิตในสังคมชนบท มีวิธีการผูกมิตรระหว่างเพื่อนบ้านทั้งใกล้ไกลหลายวิธี นอกจากจะเอื้ออาทรต่อกัน ในด้านต่างๆ ในฐานะญาติสนิทมิตรสหายแล้ว วิธีการเป็นเพื่อนสนิท เพื่อนรักหรือที่เรียกว่าเป็น "เพื่อนเกลอกัน" ก็เป็นวิธีการผูกมิตรซึ่งเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง เพราะการเป็น "เพื่อนเกลอนั้น" มีคุณานุประโยชน์อย่างกว้างขวาง เพราะการเป็น "เพื่อนเกลอนั้น" มีคุณประโยชน์อย่างกว้างขวาง คนที่จะเป็น "เพื่อนเกลอ" กันนั้น จะต้องเป็นเพศเดียวกันและวัยเดียวกัน หากมีวัยต่างกันจะต้องมีวิธีการทำให้มีวัยเสมอกัน เช่น "แกมแม่ไก่" แล้วถือว่าวัยเสมอกันเป็นต้น "เพื่อนรักเพื่อนเกลอ" เป็นมิตรที่สร้างสรรค์จรใจสังคมมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ในนิทานเรื่องนี้ ได้สะท้อนภาพชีวิต เรื่องเพื่อน

รักเพื่อนเกลอไว้ว่า "ชายทั้งสามก็เป็นเพื่อนรักเพื่อนเกลอกันมา ตั้งแต่เล็กแต่น้อย..."

๓. เรื่องการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในสังคมชนบทโดยภาพรวม แม้ว่าความเจริญทางการศึกษาจะเข้าไปไม่ถึง เพราะเหตุปัจจัยหลายประการก็ตาม แต่ชุมชนและสังคม ยกย่องยอมรับ เติบโต ผู้มีการศึกษาดี มีภูมิปัญญา โดยเฉพาะบุรุษเพศ ซึ่งจะต้องเป็นผู้นำครอบครัวและนำชุมชนและสังคมและต้อง "มีการศึกษา" และมี "ปัญญาดี" สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนและสังคม สังคมไม่พึงปรารถนา "คนไร้การศึกษาและปัญญาต่ำ"

ในนิทานเรื่องนี้ ได้สะท้อนภาพชีวิต เรื่องการศึกษาและภูมิปัญญาของบุรุษเพศไว้ดังนี้

"...ชายทั้งสามก็ค่อนข้างจะเป็นคนใจ.... บรรดาหญิงสาวในหมู่บ้านนั้นต่างก็หนีห่างไม่เล่นด้วยกับมัน.....เพราะรังเกียจความใจเขลาของมัน...."

"...ชายในฝันของนางนั้นจะเป็นใครก็ได้ทั้งสิ้น ขอแต่ให้มีสติปัญญาเป็นเลิศเท่านั้น นางก็จะตกลงปลงใจด้วย...."

๔. เรื่องความแปรเปลี่ยนของสังคม

ความแปรเปลี่ยนของสังคมเป็นภาวะธรรมชาติของชุมชน ทำอย่างไรจึงจะดูแลให้ ความแปรเปลี่ยนนั้นเป็นไปในลักษณะของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและสังคม คือปัญหาที่ผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ หากปล่อยให้ความแปรเปลี่ยนของสังคม เป็นไปอย่างไร้ทิศทางรังแต่จะเป็นภัยต่อชุมชน และสังคม อย่างน่าวิตกกังวล

ภาพชีวิตที่เป็นสัญญาณให้เห็นความแปรเปลี่ยนของสังคมในนิทานเรื่อง ปรีดาของสามหญิง มีอยู่หลายลักษณะ เช่น "หนุ่มสาว หาคู่ครองกันเอง"

"สตรีเพศรวมกลุ่มกันแสวงหาคู่ครอง" ดังความตอนหนึ่งว่า

"มีหญิงชาวเมืองสามคน ได้เดินทางออกจากเมืองมาแสวงหาชายที่นางชอบ เพื่อเอามาเป็นสามีของนาง หญิงสาวเหล่านั้นต่างก็เป็นคนเฉลียวฉลาด แต่ทั้งสามชอบความเป็นอิสระ จึงอยากหาคู่ครองด้วยตนเอง....."

ภาพชีวิตเช่นนี้ สังคมชนบท ยอมรับได้หรือไม่ ?

ภาพความแปรเปลี่ยนของสังคมชนบทและสังคมเมืองจากนิทานเรื่องนี้จึงน่าจับตามองไม่น้อยเลยทีเดียว

๕. คตินิยมที่ยอมรับในวงวรรณคดี

วรรณคดีประเทืองอารมณ์ นิยมสร้างเรื่องให้พระเอกมีลักษณะพิเศษกว่าคนทั่วไป เช่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสติปัญญาหลักแหลม มีภรรยาหลายคน เป็นต้น

คตินิยมดังกล่าวส่งอิทธิพลถึงนิทานเรื่องนี้ กรณีที่ทหารเฝ้าประตูพระราชวังเป็นผู้มีสติปัญญา สามารถแก้ปริศนาของสามหญิงจากคำบอกเล่าของสามชายได้ และได้สามหญิงมาเป็นภรรยาโดยที่ตนไม่ได้แสวงหาดังความตอนหนึ่งว่า

"....ด้วยเหตุที่ทหารรักษาประตูพระราชวังเป็นผู้แก้ปริศนาของนางทั้งสามได้ หญิงสาวเหล่านั้นจึงยินดีที่ได้เป็นภรรยาของทหารผู้นั้นกันทั้งสามคน...."

ฯลฯ

ภาพชีวิตในสังคมไทยส่วนหนึ่งที่นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" ได้บันทึกและสะท้อนให้เห็นเป็นสื่อที่มีคุณค่าต่อการศึกษาชุมชนและสังคมชนบทสังคมเมืองทั้งอดีตและปัจจุบัน

๒.๓ สัมพันธภาพระหว่าง นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" กับชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราช และสังคมไทยโดยรวม

นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" มีความผูกพันอยู่กับชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราชและสังคมไทยโดยส่วนรวมหลายลักษณะ ดังเช่น

๒.๓.๑ เรื่องของปริศนา ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ผูกขึ้นเป็นเงื่อนไข ให้แก้ ให้ทาย หรือให้คิด เป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ปรากฏอยู่อย่างแพร่หลายในชุมชนสังคมนครศรีธรรมราช และสังคมไทยโดยส่วนรวม

โดยเฉพาะปริศนาเมืองนครศรีธรรมราช มีเนื้อหาหลากหลาย คือเนื้อหาเกี่ยวกับพืชและ "สัตว์" วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ "วรรณกรรม" และประเพณี "สมุนไพร" "ลายแทง" ศาสนาคณะธรรมจริยธรรม "สภาพภูมิศาสตร์" อาหารการกิน "บุคคล" "นันทนาการ" ชาวบ้านปัญญา เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

มาแต่เมืองคอน เกิดลูกก่อนต่อพุงใหญ่
(มะม่วงหิมพานต์)

ชื่ออยู่ใต้ดิน บินบนเวหา
(นกขมิ้น)

กลมกลมเป็นมัน คนใช้ทุกวันชื่อมันนำหัว
(ขันทวน)

หางโหล ของจริงอยู่ที่ปลา
แต่กลับมา อยู่ที่คน
(หางเบน:คนนุ่งผ้าโจงกระเบน)

ลูกใต้ดิน
(ขมิ้น้อย)

วัดหนองแดน มีแลนหัวฉีก
สองข้างงอกปีก มีรูตรงกลาง
(ลายแทงวัดหนองแดน)

หน่อไม้แดง แกงกินไม่ได้
คนมาไหว ไหว้กันทั้งเมือง
(พระบรมธาตุเจดีย์)

ไธสูงจุงไธพัน ไธขาวตามพัน ไธวันเข้าช่วย
รบกันในห้วย เลือดย่อยหลามไหล
(คนกินหมาก-เหนียดยา)

กอไผ่ทั้งกอ หานหน่อไม่พบ
(เส้นผม)

ตัวเบาไม่หนัก ยิ่งชกยิ่งขึ้น

(ว่าว)

สี่หางห้าสิบตัว

(สี่หัวห้าสิบหางค์ : กะเทียมดอง)

๒.๓.๒ เรื่องวัยที่เหมาะสมเพื่อการมีคู่ครอง

มีข้อมูลทางคติชนวิทยาหลายประเภท เป็น
หลักฐานยืนยันเรื่อง "วัย" ที่เหมาะสมที่จะมีคู่ครอง
ไว้อย่างน่าสนใจ และมีนัยว่า หากมีคู่ครองในวัยที่ไม่
เหมาะสม สังคมจะตำหนิด้วย ดังเช่น

ชายไทย ต้อง "บวชก่อนเบียด" : บรรพชา
อุปสมบทก่อนแต่งงาน

ต้นส้มล้ำเหอ

พี่บวชเป็นพระน้องหาขึ้นมันสักพาน

พี่เหออย่าบวชอยู่นานนาน

ให้ได้เหมือนความที่น้องตั้ง

ที่ว่าไปโปรดพ่อแม่

โปรดน้องกันแท้พี่ร้อยชั่ง

ให้ได้เหมือนความที่น้องตั้ง

พี่ร้อยชั่งอย่าน้อยใจ

หนุ่มสาวไทย ควรมีคู่ครอง เมื่อมีวัยพอเหมาะ

ลูกพร้าวเหอ

ลูกพร้าวรอกเจาะ

ข้างหญิงปีเถาะ

ข้างชายปีชวด

ข้างหญิงรู้งั่ง

ข้างชายรู้คูลาน

ปีเถาะปีชวด

นานนานค่อยพบกัน

บิดา-มารดา และญาติผู้ใหญ่ขัดขวาง การมี
คู่ครองเมื่อหนุ่มสาวมีวัยอันเหมาะสม เป็นพฤติกรรม
ที่สังคมตำหนิ

เดือนขึ้นเหอ

ขึ้นมาเป็นแสง

น้ำเต้าพอทรมแวง

หวงไว้ทำไห

หวงไว้ยาวนาน

ไอ้ไม่กลางบ้านหมั้นลักไซ

หวงไว้ทำไห

น้ำเต้าพอทรมแวง

ชาย-หญิง มีวัยต่างกันมาก แต่งงานกัน

สังคมตำหนิ

งูสายพานเหอ

ยานขึ้นบนคอก

ไอ้เฒ่างอกหงอก

อวดตัวอีหามาเมียสาว

แลแลดูดู

ไอ้เฒ่าหัวงูหมั้นทำป่าว

อวดตัวอีมีเมียสาว

เฒ่าแล้วไม่คิดหงอก

เรียกเปิดเหอ

เรียกมากาบกาบ

ขอหม่าอย่ามีบาป

เมียเหอหมั้นแกยั้งหวาผัว

เข้าไปนั่งแค่แค่

แลเหมือนแม่บังเกิดหัว

เมียเหอหมั้นแกยั้งหวาผัว

ขอหม่าอย่ามีบาป

ชาย-หญิง มีวัยเกินควรแก่การมีคู่ครอง

มาแต่งงานกัน สังคมตำหนิ

พี่ชายเหอ

แต่แรกอยู่ในหละพี่ชาย

ตัวแก่เหมือนอีตาย

พี่ชายเพิ่งเริ่มอีมาขอ

บอกยนน้องไม่ได้สร้าง
 ฝ้าขาวเบิกทงน่องไม่ได้ทอ
 ที่ขยพ้งเริ่มอ้อมาขอ
 ขอน้องเมื่อภยแก่
 ๗๗

ตำหนิ ขยง้งเซลา
 : ขยง้งเซลาไม่เหมะกะกับทญงงม

ลูกสาวเหอ
 ลูกสาวขยเรินออก
 ตัวขยเหมือนกกล้วยปลอก
 แต่มาหาคัวที่ห้วงม
 ถ้าได้กับเณรเร
 พอเหมะกะพอสม
 แต่มาหาคัวที่ห้วงม
 ไม่สมสักแมล็ดเชียว

๗๗

๒.๓.๓ เรื่องขยที่สังคคต้องการ

ขมขนและสังคคต้องการขยที่มีความรู้คู่
 ปัญญา" ขยใดมีคณสมบติเช่นนี้ จะได้รับการยกย่อง
 ด้วยวิธีทงต้งๆ ในทงกลบกัน ขยใด "ง้งเซลา-
 เบาปัญญา" ขยนั้นจะถูกสังคคตำหนิต้งตัวอย่ง
 ข้อมูลทงคคิขนวิทยต้งไปนี้

ยกย่องผู้รู้

ลูกแม่คณเดียวเหอ
 แต่งเกียวใสไว้
 ใครใครมาขอแม่ไม่ให้
 หวงไว้ให้เหมียนที่เขียนตรา
 น้ำข้นแม่ไม่ให้อาบ
 แบ้งหยาบแม่ไม่ให้ทา
 หวงไว้ให้เหมียนที่เขียนตรา๑
 ปีนหน้าขยมาขอ

๗๗

ตำหนิผู้ไม่รู้

พี่บ่าวน้อยเหอ
 มานีนวลน่องอ้อขอกม
 มาเกิดเหอพิโอมงม
 กราบน่องให้ถ้วนสักสามที
 นอโมกขอ
 รั้ม้งหรือพอเนื้อถึ
 กราบน่องให้ถ้วนสักสามที
 ชีตัวนอไม่ให้

จะเห็นได้ว้่า "ขย" ที่สังคคต้องการไม่ได้มี
 ลักษณะเด่นที่รูปร่างหน้าตา แต่เน้นที่ "ความรู้" คู่
 ปัญญา" ดังมีข้อความย้ำเน้นในนิทานเรื่องปริศนขของ
 สามหญิงที่ว้่า "ขยในฝืนของนางนั้นจะเป็นใครก็ได้
 ท้งสิ้น แต่ขอให้มีสติปัญญาเป็นเลิศเท่านั้น นางก็จะ
 ตกหลงปลงใจด้วย"

๒.๓.๔ เรื่องความแปรเปลี่ยนของสังคค

ความแปรเปลี่ยนของสังคค ซึ่งเป็นภพละท่อน
 จากนิทานเรื่อง "ปริศนขของสามหญิง" หลายลักษณะ
 ปรากฏในข้อมูลทงคคิขนวิทยประเภทอื่นๆ ด้วย ซึ่ง
 เป็นหลักฐานสนับสนุนให้เห็นว้่า ความแปรเปลี่ยนของ
 สังคคปรากฏอยู่จริง และมีผลกระทบต้งพฤติกรรม
 โดยส่วนรวมของสมาชิกในสังคคและขมขนนั้นๆ ใน
 ลักษณะต้งๆ ด้วย ดังเช่น

ความแปรเปลี่ยนในสังคค "สงฆ์"

เมืองคณเหอ
 แต่ก่อนไม่ท่อนจะงุ่นวน
 เทียมหรั้งเข้ามาปน
 งุ่นวนเสยสิ้นท้งวัดวา
 บ้างองค์ก้าปล้าแต่ถุกษยยาม
 บ้างองค์ก้าปล้าแต่สีกา

๑ เหมียน ที่เขียนตรา หมายถึง "ผู้มีความรู้"

จำนวนเสียสิ้นทั้งวัดวา
ไหว้อุบัติสมัยศึก

ความแปรเปลี่ยน ในสังคมนาเวส
และบ้านเมือง สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

คือน้องเหอ
คือพี่ราวทางบิด
บ้านเมื่อผิดหรือ
ผิดไปทุกสิ่ง
แต่แรกแต่ไทร
ชายเหอหมั้นไปหาหญิง
ผิดไปทุกสิ่ง
หญิงมาหาชายเอง

บอนคันเหอ
สาวสาวทุกวันคันยั้งหาบอน
เขาไม่ว่าหมั้น
หมั้นเป็นเจ็บเป็นร้อน
คันยั้งหาบอน
แต่ก่อนไม่เคยเห็น

สภาพสังคม ที่น่าประทับใจในอดีต

ต้นลำพงเหอ

ต้นลำพงเขาหลัก

แก้วรักสิบรัก

น้องไม่ติดตั้งวิ่งตามชาย

ชั้นหมากไม่มาถึงเร็นแม่ก่อน

ไม่แนไม่นอนแม่ไม่ไห้

น้องไม่ติดตั้งวิ่งตามชาย

ชายรักชายมาเอง

๖๗

จะเห็นได้ว่าภาพชีวิตที่ปรากฏอยู่ในนิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" เป็นภาพชีวิตที่สามารถสัมผัสได้ และมองเห็นได้จากชุมชนและสังคมในชีวิตจริงส่วนหนึ่งของสังคมนครศรีธรรมราช ทั้งในอดีตและปัจจุบัน นิทานเรื่อง "ปริศนาของสามหญิง" จึงมีความสัมพันธ์อยู่กับชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราช อย่างแนบแน่น

การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้าน จึงก่อให้เกิดคุณูปการประโยชน์ต่อวงการศึกษและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในแต่ละสังคมได้ส่วนหนึ่ง

แหล่งข้อมูล :

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประสานงานเตรียมข้อมูล-ต้นฉบับ :

จารี ภาวะศรี : อวยพร เจริญพร

จัดภาพประกอบ :

ชัยณรงค์ อินทธร

อำนาจ ทองทะวัก